

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTRO 2016 M. VASARIO 1 D. ĮSAKYMU PATVIRTINTAME PRIĖMIMO Į VIDAUS TARNYBĄ, VIDAUS TARNYBOS SISTEMOS PAREIGŪNŲ RENGIMO IR KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO TVARKOS APRAŠE MOTERIMS IR VYRAMS NUSTATYTŲ SKIRTINGŲ FIZINIO PASIRENGIMO REIKALAVIMŲ

2016-12-16 Nr. (165)SN-232)SP-137

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2016 m. gruodžio 5 d. gautas anoniminis policijos pareigūnų skundas, kuriame teigiama, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 1V-72 patvirtintas Priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašas (toliau – ir Aprašas) pažeidžia vyrų lygias galimybes tapti policijos pareigūnais ir siekti karjeros vidaus tarnyboje. Skunde teigiama, kad moterims yra nustatyti žymiai žemesni fizinio pasirengimo reikalavimai nei vyrams, t.y. bėgimo trukmės laikas, atsispaudimų skaičius yra palankesni moterims nei vyrams. Pasak pareiškėjų, vyrai dažniau nei moterys neišlaiko nustatytų fizinio pasirengimo normatyvų (dėl aukštų reikalavimų) ir todėl negali pretenduoti užimti tam tikras pareigas, gauti paskatinimus ir t.t. Pareiškėjų įsitikinimu, moterys ir vyrai privalo vykdyti tas pačias funkcijas policijoje, tačiau vyrams, priešingai nei moterims, visada pavedamos pavojingesnės, sunkesnės užduotys.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 1V-72 patvirtintas Priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašas, be kitų klausimų, susijusių su asmenų priėmimu į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos pareigūnų rengimu ir kvalifikacijos tobulinimu, reglamentuoja bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimus ir atitikties šiems reikalavimams tikrinimo tvarką (1.6 p.).

Aprašo VII skyriuje nustatyti bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimai taikomi asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigoje, įvadinio mokymo kursuose ar kitoje švietimo įstaigoje, pareigūnams, taip pat pareigūnams, esantiems Vidaus reikalų ministerijos kadruų rezerve, statutinio valstybės tarnautojo statusą atkuriantiems asmenims ir buvusiems pareigūnams, grąžinamiems į vidaus tarnybą (toliau – testuojamieji asmenys).

Aprašo 95 p. nustatyta, kad testuojamiesiems asmenims bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimai keliami atsižvelgiant į jų tarnybos (būsimos tarnybos) pobūdį ir jų amžių, taip pat į tai, kuriai Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovo siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 „Dėl Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovo siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado patvirtinimo“, skilčiai yra priskirta atitinkama pareigybė.

Pažymėtina, kad Aprašo 99 p. nustatyta, kad testuojamiesiems asmenims bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimai keliami atskirai vyrams ir moterims.

Aprašo 100 p. nustato fizinio pasirengimo tikrinimo rūšys: testuojamųjų asmenų bendras fizinis pasirengimas tikrinamas fiksuojant nustatytų bėgimo, prisitraukimų prie skersinio arba rankų lenkimo ir tiesimo nuo horizontalios atramos (atsispaudimai) testų atlikimą ir rezultatą. Aprašo 106 p. nustatyta, kad testuojamųjų asmenų bendrasis fizinis pasirengimas vertinamas sumuojant trijų atliktų fizinių pratimų rezultatus, atitinkančius nustatytą taškų skaičių, o bendrasis fizinis pasirengimas laikomas tinkamu, jei testuojamasis asmuo taisyklingai atlieka tris fizinius pratimus ir surenka nustatytą atitinkamą taškų sumą (už kiekvieną fizinį pratimą reikia surinkti ne mažiau kaip po vieną tašką, nesurinkus nė vieno taško už testą, daroma išvada, kad testuojamojo asmens bendrasis fizinis pasirengimas neatitinka nustatytų reikalavimų).

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Tyrimo metu buvo vertinama, ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro patvirtintas Aprašas, nustatantis skirtingus moterims ir vyrams fizinio pasirengimo reikalavimus, kurie taikomi asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigoje, įvadinio mokymo kursuose ar kitoje švietimo įstaigoje, pareigūnams, taip pat pareigūnams, esantiems Vidaus reikalų ministerijos kadru rezervėje, statutinio valstybės tarnautojo statusą atkuriantiems asmenims ir buvusiems pareigūnams, gražinamiems į vidaus tarnybą, nepažeidžia Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 str. 1 d. 1p., įtvirtinančio valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą užtikrinti, kad rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės.

2. Pažymėtina, kad vidaus tarnybos principus, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų statusą, priėmimą į tarnybą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigas ir mokymąsi jose, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų atsakomybę, skatinimą, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus, taip pat kitų valstybės tarnautojų priėmimo į tarnybą vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus nustato Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas (toliau – Statutas).

Statuto 7 str. reglamentuoja pretenduojantiems į vidaus tarnybą asmenims taikomus reikalavimus, tai yra pretenduojantis į vidaus tarnybą asmuo turi: būti Lietuvos Respublikos pilietis ir mokėti lietuvių kalbą; būti ne jaunesnis kaip 18 metų ir ne vyresnis kaip 60 metų; būti nepriekaištingos reputacijos; turėti ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą; būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnybos sistemoje; būti tokio bendrojo fizinio pasirengimo, kuris leistų eiti pareigas vidaus tarnybos sistemoje; būti baigęs vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą ar kitą švietimo įstaigą vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovo siuntimu arba vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursas. Pažymėtina, kad Statuto 7 str. 6 p. nustatytas reikalavimas būti tokio bendrojo fizinio pasirengimo, kuris leistų eiti pareigas vidaus tarnybos sistemoje, yra vienas iš būtinųjų reikalavimų, bet ne vienintelis ir ne pagrindinis reikalavimas, galintis nulemti pretendento į vidaus tarnybą teises užimti pareigas vidaus tarnyboje.

Statuto 7 str. 6 p. numatyta, kad bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimus nustato vidaus reikalų ministras. Taigi vidaus reikalų ministrui Statuto 7 str. deleguota pareiga nustatyti bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimus pretenduojantiems į vidaus tarnybą asmenims yra realizuota Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 1V-72

patvirtintame Priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos apraše. Aprašo 1.6 p. nustatyta, kad Aprašas reglamentuoja bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimus ir atitiktis šiems reikalavimams tikrinimo tvarką.

Aprašo 2.1 p. bendrieji fizinio pasirengimo reikalavimai apibrėžiami kaip kompleksas fizinių pratimų, susijusių su jėga, greičiu, vikrumu ir ištverme, kuriuos asmuo turi atlikti nustatytomis sąlygomis ir surinkti nustatytą taškų skaičių. Aprašo 2.2 p. taip pat įtvirtinta testo sąvoka, pagal kurią testas suvokiamas kaip standartizuotas fizinis pratimas arba tokių pratimų derinys testuojamojo asmens fizinėms ypatybėms, savybėms įvertinti.

Aprašo 106 p. 2 lentelėje nustatyti skirtingi moterims ir vyrams fizinių pasirengimo užduočių rodikliai, kurių įvykdymas suteikia atitinkamus taškus. Tiek moterims, tiek vyrams yra privalomi šie testai: bėgimas šaudykle 10 x 10 m (s); 100 m. bėgimas (s); atsispaudimų tam tikras skaičius (per 1,5 min.); 1000 m. bėgimas (min.), tačiau šių užduočių atlikimo laikas yra skirtingas moterims ir vyrams (moterims nustatytas ilgesnis šių užduočių įvykdymo laikas nei vyrams), moterys atitinkamai per 1,5 min privalo padaryti mažiau atsispaudimų nei vyrai, tačiau tų pačių užduočių visuma yra vertinama vienodų taškų skaičiumi, neatsižvelgiant į tai, kad moterims ir vyrams yra nustatyti skirtingi šių užduočių atlikimo normatyvai. Atkreiptinas dėmesys, kad vyrams papildomai yra nustatytas prisitraukimo prie skersinio testas. Moterims ir vyrams taip yra nustatyti skirtingų atstumų bėgimo testai: moterims privalu nubėgti 2000 m., o vyrams – 3000 m.

Taigi akivaizdu, kad Apraše įtvirtinti fizinio pasirengimo reikalavimai yra skirtingi, kurių sudėtingumas, pratimų įvairovė, jų atlikimo laikas priklauso nuo pretendento, siekiančio užimti pareigas vidaus tarnyboje, biologinės lyties.

3. Pažymėtina, kad Jungtinių Tautų Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo prieš moteris (toliau – Konvencija) 3 str. įpareigoja valstybes dalyves (Lietuva yra ratifikavusi šią Konvenciją, todėl yra valstybė, dalyvaujanti jos nuostatų įgyvendinime) visose srityse, ypač politinėje, socialinėje, ekonominėje ir kultūros, imtis visų atitinkamų priemonių, įskaitant teises, siekiant užtikrinti visapusišką moterų vystymąsi ir pažangą ir garantuoti joms visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą ir naudojimąsi jomis lygiomis teisėmis su vyrais. Konvencijos 11 str. 1 d. b) p. įpareigoja valstybės dalyves imtis visų reikiamų priemonių, kad būtų panaikinta moterų diskriminacija užimtumo srityje ir, kad moterims lygiomis su vyrais sąlygomis būtų užtikrinta teisė turėti vienodas galimybes įsidarbinti, įskaitant vienodų atrankos kriterijų taikymą įsidarbinant.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. nustato, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar

pažiūrų pagrindu. Konstitucijoje įtvirtintos moterų ir vyrų lygios teisės yra perkeltos į Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą, kurio paskirtis - užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijoje įtvirtintos moterų ir vyrų lygios teisės, bei uždrausti bet kokią diskriminaciją dėl asmens lyties, ypač kai tai susiję su šeimine ar santuokine padėtimi (1 str. 1 d.).

Moterų ir vyrų lygių galimybių 2 str. 2 d. yra tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties, o 2 str. 4 d. tiesiogine diskriminacija apibrėžiamas ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Taigi diskriminacija bendriausia prasme yra priešingas teisei veiksmas (veiksmai), dėl kurio žmogui buvo, yra ar galėtų būti sumažintos arba atimtos lygios galimybės realizuoti savo teises vienodomis su kitais individais sąlygomis dėl tam tikro žmogaus tapatybės požymio arba žmogui priskirtinos savybės, pavyzdžiui lyties, amžiaus, tautybės, kalbos, kilmės ir pan.

Aptariant galimos diskriminacijos lyties pagrindu pasireiškimo atvejus, būtina pabrėžti, kad teisės aktuose įtvirtinta moterų ir vyrų lygybė bei šios lygybės siekiamybė turi būti vertinama, atsižvelgiant į moters ir vyro sociokultūrinę, bet ne fiziologinę ar biologinę lytį. Lyčių lygybė turi būti suvokiama kaip moterų ir vyrų, kiekvienos visuomenės narių, valstybės piliečių, mąstančių ir kuriančių individų lygybė. Teisės aktuose įtvirtintos moterų ir vyrų lygios teisės bei moterims ir vyrams suteiktos lygios galimybės įgyvendinti šias teises, realizuoja įstatymų leidėjo valią traktuoti moteris ir vyrus vienodai kaip tam tikrus socialinius vaidmenis atliekančius individus visuomenėje. Moterys ir vyrai objektyviai skiriasi savo fiziologinėmis, biologinėmis savybėmis, gebėjimu atlikti reprodukcinės funkcijas, todėl dėl šių neginčijamų, objektyviai pateisinamų priežasčių, moterų ir vyrų fiziologinė lygybė yra negalima. Atsižvelgiant į egzistuojančius fiziologinius moterų ir vyrų skirtumus, darančius ar galinčius daryti įtaką moterų ir vyrų gebėjimui lygiomis teisėmis dalyvauti viešajame gyvenime, įstatymų leidėjas nustato tam tikras išimtis, garantijas ar kompensacijas, kurios suteikia galimybę objektyviai labiau pažeidžiamai fiziologine prasme asmenų grupei, tai yra aptariamam atveju moterims, įgyti lygias teises su vyrais realizuoti teisę į tam tikrą darbą (užimti pareigas vidaus tarnyboje), turėti vienodas su vyrais darbo sąlygas ir pan. Taigi fiziologinių lyčių skirtumų egzistavimas negali sukelti diskriminuojančio poveikio socialinės lyties pagrindu ir sukurti sąlygas atsirasti mažiau palankiam traktavimui lyties pagrindu.

Būtent dėl šios priežasties Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 str. 4 p. yra nustatyta, kad moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu nėra laikomi moterims taikomi fizinio parengtumo, darbuotojų saugos ir sveikatos darbe reikalavimai, kuriais, atsižvelgiant į moterų fiziologines savybes, siekiama išsaugoti jų sveikatą. Vertinant Apraše nustatytų moteris ir vyrams skirtingų

fizinio pasirengimo reikalavimų galimą prieštaravimą Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis, darytina išvada, kad šie reikalavimai nėra laikomi pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, nes moterims gali būti nustatyti kitokie nei vyrams fizinio pasirengimo reikalavimai, kurie yra lengvesni, paprastesni fizinės ištvermės, fizinio stiprumo prasme ir kurie yra adekvatūs moters fiziologinėms savybėms. Būtent tokie moterims pritaikyti fizinio pasirengimo reikalavimai suteikia joms vienodas su vyrais teises ir galimybes pretenduoti užimti pareigas vidaus tarnyboje.

Todėl darytina išvada, kad vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 1V-72 patvirtintas Priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašas nepažeidžia Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 str. 1 d. 1 p., įtvirtinančio valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą užtikrinti, kad rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 4 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti skundo tyrimą, nes nepasitvirtino jame nurodyti pažeidimai.
2. Su sprendimu supažindinti anoniminį pareiškėją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė